

ГЕОРГИ РАЙЧЕВ

СТРЕЛИ

chitanka.info

Напролет по Тракия една от най-големите грижи на малките момчета, пък понякога и на възрастните момци са стрелите.

Кой знае от кои стари времена е останал обичай по тези места вечерта срещу велики заговезни да се хвърлят стрели.

Стрелите са дървени. Всеки си ги делия сам от сурово мекишево дърво. Така се нарича дървото — мекиш. Само от него се правят стрели — най-хубавите. То расте по топлите места; жилаво е, но мазно и без чепове. Дяла се лесно, може да се изостря като шило, а разцепено — изтънява се като тънка челичена пружина. Най-напред се отрязва една клечка — 15–20 см, според дебелината на пръчката и големината на стрелата, която искат да направят. После с лек белег разделят клечката на две части — по-голяма и по-малка. По-дългата част заострят грижливо от белега до върха, а по-късата изтъняват от две страни поравно — дотолкова, че да може да се издълбае по средата ѝ дълбок процеп. С това е свършена половината работа. После вземат друго късче мекиш, малко по-дълго от първото, разцепват го на три — от едната страна през сърцевината, която е много тънка, а от другата — по-малко. Така изцелената средна част се издялва дълго и грижливо от двете страни поравно, докато стигне на дебелина до два залепени листа хартия. Ивицата е толкова гъвкава, че може да се превие на гривна, без да се пречупи. Опитният майстор я прегъва през средата на две равни части под остър ъгъл и вкарва едното крило — ухо, както се нарича — в процепа и стрелата е почти готова. Остава само да заостри краищата на двете уши горе. Заостря ги. Да закриви върховете — единия на една страна, другия — на друга, — и стрелата е готова. Не, не още! За да бъде готова, трябва да се провърти с върха на ножчето тънка дупчица по средата под процепа, отдето почва шилестата част на дръвцето. Това е наистина тъкмо средата между острия връх и края на ушите.

Стрелата е готова!

Но трябва да се опита добра ли е. Как? Вземат сурова тънка дълга дрянова пръчка, заострена на по-тънкия край, набождат стрелата на дупчицата, вдигат една тояга полегато в лява ръка, нагаждат под нея пръчката със стрелата, така че заостреният ѝ край да сочи нагоре, и — и удрят пръчката в тоягата. Стрелата изсвистява и отлита нагоре — толкова бързо и високо, че се загубва мигом в сини небеса. Но след миг се мярва пред очите, тупва и се забива с острия си, по-тежък край в

земята, нагоре с двете бели, стройни крилца. Отдалече падналата стрела прилича на разцъфнало тънко бяло лале върху зелената морава.

Така беше и през цялата онази пролет.

Над широкото Тракийско поле рано повя южен вятър. Топлият бял вятър. Беше началото на февруари. По стрехите, зад плетовите и трапищата се белееха преспите на сетен сняг. За няколко дни само ги изпи земята и белият вятър. Отнесоха ги, отвяха ги. Сякаш нивга не са били там. Остава само гюлето, широко и зелено — от край до край. Нивите също. Под снега златно зърно беше подало зелени крилца над угарите и пиеше слънце. Топлото, засмяно, младо слънце на пролетта.

Оживя селото. Звънна момина песен по двори, тръгнаха мъже по нивите — един с рало, друг с мотика и търнокоп — да редят, да оправят.

Всеки имаше свои грижи. Имахме ги и ние децата, имах ги и аз сам. Но това не беше нито ужасната таблица на умножението, нито заплетените задачи, ни домашните, ни краснописът. Не! Най-тежката ми грижа тази пролет бяха стрелите. На заговезни трябваше и аз да имам стрели! Тази година — непременно!

Прерових най-напред всичките сурови дърва на дръвника — търсих мекишево дърво. Малко беше мекишът — две-три пръчки, криви, с чепове. Не се отчаях. Още първата събота следобед — следобед нямахме училище — събрах юнашка дружина и поехме към гората за мекиш.

Ходихме, върнахме се. Тази нощ всички заспаха щастливи. А новият ден — нови грижи — трябва стрелите да се направят. Имаше щастливи между другарите ми. Правеха им ги по-големите братя, а на някои дори и бащите им. Аз нямах по-голям брат, а баща ми беше кмет. Голям човек, важен — той ли ще седне да ми прави стрели! И ударих на молба. Молех се на по-големите момчета. Отплащах се с подаръци, с обещания — от тежки по-тежки. Какво да се прави — трябваша стрели! А що са жертвите пред щастието да имаш една стрела повече!

Наближаваха велики заговезни. Аз имах вече над десет стрели. Най-различни. Дълги, които се вдигаха до небето и когато падаха — потъваха наполо в земята. Възкъси, с широки крила, които хвъркаха бавно, със свистене и на земята кацаха като гълъби с разтворени крила;

или пък късите, наречени „патици“ поради отрязания им тъп връх, като клон на патица. Те отлитаха тежко и падаха на земята върху едното си крило, сякаш покосено цвете...

О, много — за всекиго у дома по една и две. Обичаят нареждаше за всекиго от семейството да има поне една стрела. И не само за хората — за добитъка, за нивите, за къщата. Вечерта срещу заговезни се наклажда на открито голям огън. Сбират се всички от махалата със стрелите си. Ще ги хвърлят вече. Набождат всяка стрела на дряновия шиш, запалват леко върховете и я хвърлят, като обявяват високо коя за кого е наречена: „за мама!“, „за татка!“, „за баща!“ Която стрела отиде най-далеч и след като падне, гори най-дълго, за когото е наречена — той ще живее най-дълго и ще бъде най-щастлив.

Дойдоха и заговезни. Целия ден се наговаряхме где ще се съберем, кога ще накладем нашия огън. Всяка махала, дори всеки по-голям род кладеше свой огън. Решихме нашият да бъде покрай пътя, срещу откритото поле.

Но привечер ме повика баща ми — строг, непоколебим човек — и ме изпрати да кажа на кехаята да дойде, че има да му поръчва нещо. Кехаята живееше на другия край на селото. Догдето го намеря, притъмня. Когато се връщахме, в горната махала вече бяха запалили огньовете. Чух крясъци, провиквания. По-насам видяхме други огньовете — пак чужди. Сърцето ми заби ускорено — какво ли правят сега нашите? Но когато излязохме на пътя, гледам — тъмно, никой! Нито огън, нито хора! А лаят псета, викове огласят селото, огньовете блестят... Нищо не може да се разбере.

Затекох се дома, грабнах набързо стрелите, изскочих на пътя и — отмахал. Чак сега видях какво е станало. В съседния широк дядо Маринов двор гореше буен огън. Там бяха всички наши — познах ги по гласовете. На Мариновия харман имаше много царевични корени и въжа от лански снопи. От тях щяхме да палим огън. Навярно, за да не изнасят корените, решили там да запалят огъня. Ами сега? Как да вляза? Дворът беше заграден с висок, затрънен плет и ров с вада, а Мариновите кучета бяха най-злите в махалата. Чувах ги как лаят сърдито. Заобиколих отдалече покрай портата, слязох до долния край на плета, върнах се: не може, няма прелез. Опитах се да повикам някого. Викам един, два пъти. Но гласът ми беше такъв слаб,

треперещ, несигурен. Сетих сам как заглъхна в мрака. Где ще се чуят онези при викове оттатък!

И останах на мястото си зад плета. Стрелите цепеха тъмата ту една по една, ту по няколко наведнъж. Те извиваха по небето, като падащи звезди, дълги светли дъги. И там, гдето паднеха, блещукаха над земята като червени минзухари.

Пламнаха един след други и огньовете далеч горе, по склоновете на Балкана. Знаех тези огньовете. Стари хора разказваха, че там живеят овчари в планината и цяла зима приготвят стрели. Не като нашите. Големи, украсени с различни шарки, с обагрени разноцветни уши. Пред заговезни запалвали мехове с катран и до полунощ хвърляли стрелите си... Ах, по цял свят сега беше радост, веселие, тържество, само аз един стоях отсам с притиснати до сърцето си стрели — ням, убит! Чувствувах как ме задавят сълзи, как гърдите ми се стягат и нещо ме задушаваше в гърлото.

Но отвъд стрелите станаха по-редки, притихнаха гласовете, огънят намаля. Скоро щяха да свършат. Трябваше да бягам, да ме не видят. О, какъв срам ме чакаше! Останал с нехвърлени стрели! А утре те нямаха вече никаква цена. Чакаше ги погребване зад кокошника. Там им беше мястото.

Щом видях, че гасят вече огъня, изтичах у дома и спрях на двора. Срегна ме кучето ни Шарко. Заскимтя, заскача по мене. Помилвах го по рунтавата шия и в гърлото ми отново се набраха сълзи... Ах, да би ме разбрал Шарко, да му разкажа скърбите си...

Скоро щяха да ме повикат за вечеря. Трябваше да бързам, да се избавя от стрелите. Приближих се на пръсти до кокошника, изрих с пръсти на земята малка дупка и положих стрелите. Зарих ги. Сърцето ми се късаше от скръб, по бузите ми капеха сълзи. До мене стоеше приклепнал само Шарко и пробудените кокошки къркаха, протягаха шии в мрака и сезираха със слепите си очи.

Прибрах се мълчалив в къщи. Мама работеше около огнището, а татко беше седнал вече на мястото си и чакаше да му поля, както правех всяка вечер. Донесох легена, поливах му, но сякаш бях без душа. А татко — весел, доволен. Този суров и студен иначе човек по големи празници съвсем се променяваше. Ставаше по-внимателен към нас, по-ласкав и разговорлив. Такъв беше и сега. Той се усмихна и попита:

— Ти какво си се намусил такъв? Хвърли ли стрелите си?

Това стигаше. Изведнъж, както бях приведен, от очите ми бликнаха сълзи, задави ме плач и едва не изпуснах пълния леген. Притече се мама, скочи и татко. Заразпитваха ме. Едва смогнах да им кажа каква е работата. И жал ми беше, и срам, пък боях се и от татко, че ще ми се кара. Но за голямо чудо — стана нещо неочаквано. Татко пошушна нещо на майка ми, взе от огнището газеничето и ме поведе навън.

— Где са стрелите? — попита той.

Казах му. Отидохме, отровихме ги. Когато се върнах ме, мама и по-малките ми братчета кладяха на двора слама. Лумна пламък.

— Дай сега шиша — каза татко, — подавай стрелите. Хайде, за кого е наречена тази?

Посъвзел се бях вече и почнах:

— За мама! За татко! За братчетата ми...

Стрелите изсвирваха, вдигаха се нагоре, режиха като огнен нож мрака и чезнеха. Така — една след друга, всичките! Олекна ми, сърцето ми се отпусна, развеселих се. Весели бяхме всички. И мама, и татко, и малките, дори и Шарко. Той подскачаше около нас, риеше с крака, скимтеше.

После татко загаси огъня.

— Хайде, прибирайте се сега да вечеряме — каза той уж строго, но и неговото лице светеше от радост, а на устните му трептеше блага усмивка.

В къщи ни чакаше приготвена на софрата зачервена баница.

Изминаха се оттогава много години. И до днес помня тази нощ на моята първа скръб и милата утеха на баща ми и майка ми. Аз пиша и мисля за тях — двамата ми най-близки на света. Но тогава на небето грееше младо пролетно слънце, а сега над земята падат бели снежинки и покриват в полето два гроба — двата гроба на мама и татко, отдавна склопили очи за вечен сън.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.